

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

GRADE 12

LOETSE 2010

SESOTHO PUO YA LAPENG – PAMPIRI YA BORARO

MATSHWAO: 100

NAKO: 2 ½ hours

Pampiri ena e na le maqephe a 8.

DITAELO HO BAHLAHLOBUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO TSE THARO e leng:

KAROLO YA A:	Moqoqo	(50)
KAROLO YA B:	Ditema tse telele tsa kgokahano	(30)
KAROLO YA C:	Ditema tse kgutshwane tsa kgokahano	(20)
2. Bala ditaelo TSOHLE ka hloko.
3. Araba potso e le NNGWE karolong ka nngwe.
4. Qala karolo e nngwe le e nngwe leqepheng le letjha, mme o sehe mola qetellong ya karolo ka nngwe.
5. Karolong ya A: Etsa moralo wa ho ngola (ka ho iketsetsa mmapa wa monahano, dayakeramo, tjhate e bontshang tatellano ya mehopolo kapa ho etsa fela tatellano ya dintlhakgolo tseo a tlang ho bua ka tsona). O lokela hore o lekole botjha mosebetsi wa hao ka ho o bala hape, o hlaole diphoso le ho nehelana ka sehlahiswa se phethahetseng se se nang diphoso. Ha o hlaola diphoso o sebedise potloloto/pensele. Moralo o totobatswe hore ke moralo.
6. Sebedisa metsotso e 80 o araba KAROLO YA A, metsotso e 40 KAROLONG YA B le metsotso e 30 o araba KAROLO YA C.
7. Nomora dikarabo tsa hao jwalo fela ka ha di nomorilwe pampiring ya dipotso.

ELA HLOKO: Ngola sehloho sa moqoqo oo o o kgethileng. Moo o sa fuwang sehloho, iqapele sa hao.
8. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang.
9. Tsepamisa maikutlo haholo mopeletong le popong ya dipolelo tse nepahetseng.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1**

Kgetha sehloho se le seng mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho a 450. Hopola ho etsa moralo jwalo ka ha ho boletswe le ho boela o bala moqoqo hape ho lokisa diphoso.

- 1.1 **Selemo sena se bile maphathe-phathe dipapading.** Ngola moqoqo oo ho ona o hlahisang dintle le dimpe tsa selemo sena sa 2010 dipapading, ho tloha nyeweng ya Caster Semenya le ba mokgatlo wa ba le pepetlolotsang/wa mabelo wa Aforika Borwa e leng ASA (Athletics South Africa), ho fihlela mafelong a dipapadi tsa mohope wa lefatshe.

[50]

1.2

E qotsitswe lesedinyaneng la 'Daily Sun' la la 23 Pherekongong Ba bang ba re ke 'dintja tsa mmuso', ba bang ba re ke 'dihlwela', athe ba bang ba re ke 'balebedi ba setjhaba'. Hore na o kgetha ho ba bitsa jwang, nnete ke hore **mapolesa le ona ke batho**. Ba na le diphoso jwalo ka mang le mang, empa re hloleha ho amohela nnete ena, ebile re lebelletse hore ba etse mehlolo. Ngola moqoqo o totobatsang nnete e ka hodimo.

[50]

1.3 Aforika Borwa e tobane le kgaello ya mesebetsi. Batho ba sa sebetseng ba balwa ka diketekete. Ba bang ba re lebaka la kgaello ena ke matswantle ana a tletseng naheng ena ya habo rona. Tlolo ya molao le yona e totile esale re le bangata hofeta tekano, dithethefatsi tsona ha ke sa bua. Wena o e bona jwang taba ee? Ngola moqoqo tlasa sehloho sena: **'Aforika Borwa ke naha e mosa'**. [50]

1.4 Dikotsi tsa mebileng di nkile maphelo a makgolokgolo a batho ho kenyeleditswe le masea. Diphuputso di supa tahi, lebelo le hodimo, ho se kganane ka tsotello mmoho le bakganni ba batjha ditabeng, ke bolela bana ba mangolo a ho kganna a nang le dibeke tse pedi. A mang a mangolo ana ho fumantshitswe hore ha a molaong, ke hore ke ana a rekwang. Taba e bohloko ka ho fetisisa ke hore bobodu bona bo nka maphelo a batho ba se nang molato. **Bobodu bona bo ne bo tla fela** ha e ne e le wena mookamedi wa sephethephethe. Hlalosa mehato eo o neng o tla e nka ho fedisa tsena tsohle. [50]

1.5

Hlahlobisisa setshwantsho se ka hodimo, mme moqoqong wa hao o re fe tlhahiso-leseding e hlokomediswang ke setshwantsho sena. Neha moqoqo wa hao sehloho se tshwanelehang. [50]

1.6 Moloko ha o ya baneng o a fela. Nkgonwao o ne a o phetele pale e o rutileng malebaleba le mahlale a bophelo. Empa o hlokometse hore ha se batjha bohle ba lehlohonolo jwalo ka wena. O sekehetse kgoeletso ya 'Word – Festival' ya hore batho bohle ba nang le dipale tseo ba batlang ho di pheta ba tle kapele. Re phetele pale eo o be o ngole sehloho sa yona. [50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B**POTSO YA 2**

- 2.1 O hlokometse hore batho ba bangata ba sebetsang ha ba sa natefetswe hohang ke bophelo ka lebaka la dikoloto. Ba bang ba ipolaile ke ho hloka tshepo ya ho tswa tebetebeng ena. Ngola **memo** e ba bitsetsang kopanong e reretsweng ho tima hlaha ena, mmoho le **lenanetsamaiso** la mohlang oo. Sebui se ka sehloohong e be ya ithutileng ha batsi ka tsa moruo (Economist) Nnana Mohapi, ho kenyeletswe le nako ya dipotso le monyetla wa ho ba setho sa mokgatlo wa Tjhebelopele (o tla ruta ditho tsa ona tsela ya ho sebedisa le ho boloka tjhelete kgwedi le kgwedi).

[30]**KAPA**

- 2.2 Lesedinyana la Daily Sun le entse kgoeletso setjhabeng, ya ho araba mangolo a baahi ba nang le mathata. Ngola **lengolo** le arabang karolwana ena ya lengolo le tswang ho Phillip Radebe ya dulang Mangaung.

“Ke tjhankaneng mme ke sa tswa utlwa hore ke na le tshwaetso ya HIV. Ke phela bophelo bo hlwekileng ebile ke ithutile sohle ka kokwana-hloko ena. Ke tla lokollwa haufinyane mme ke batla ho ba le mosadi le ngwana. Nka phethisa toro eo ya ka jwang?”

[30]**KAPA**

- 2.3 Wena le moratuwa wa hao le rerile ho nyalana selemong sena. O bone tlhodisano ena makasineng. E kenele ka ho tlatsa setlankana sena:

Lebitso le feletseng:.....
 Lebitso la molekane wa
 hao:.....
 Dinomoro tsa I.D:.....
 Aterese:.....

 Khoutu.....
 Mohala/Selefounu:.....
 e-mail address (ha o na le yona):.....
 Mosebetsi:.....

Moputso wa hao ke bokae? (Kgetha le leng la mabokose):

- R2 000.00 ka kgwedi
- R5 000.00 ka kgwedi
- R10 000.00 ka kgwedi

Le na le nako e kae le ratana le molekane wa hao?:.....

Ke nako e kae o mo kopile/ o kotjuwe?:.....

Na le se le hlabisitse bohadi?:.....

Le se le tjhatile semmuso?

- E
- Tjhe

Ho kae?

- Ha Maseterata
- Lefapheng la tsa Selehae

Hobaneng o lokela ho hapa moputso? Re hlalositse ka mantswe a sa feteng ho 100

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[30]

MATSHWAO KAOFELA: 30

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE**POTSO YA 3**

Kgetha mme o ngole tema e le **nngwe** ya bolele ba mantswe a 100 ho isa ho a 120.

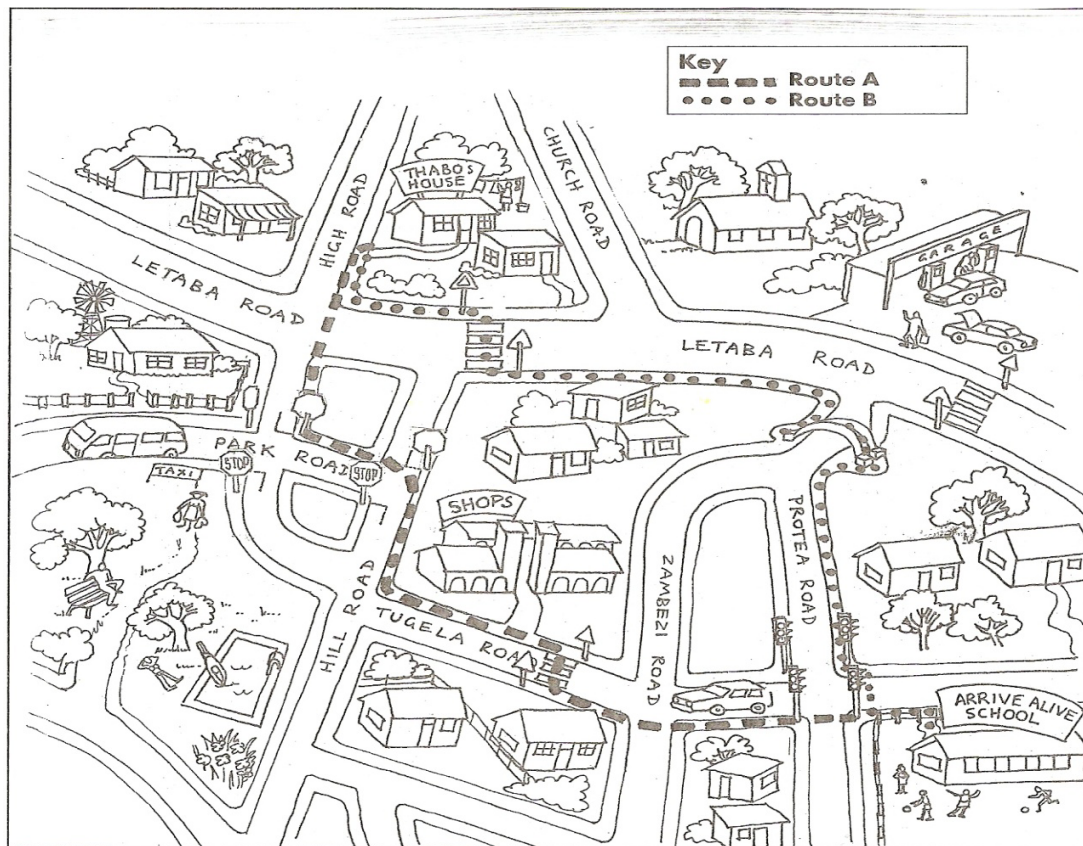
- 3.1 O ne o kopane le mathata a neng a etse hore o iqalle kgwebo e leng ya hao. Ngola **boroutjhara** e hlakileng, e nang le dintlha tse hohelang setjhaba ka kakaretso kgwebong ena ya hao.

[20]**KAPA**

- 3.2 Matsatsing ana manyalong ho phehwa ho ya ka lenane la batho. Ha ho bobebe hore ba nyalanang ba fokotse lenane la bamemuwa, e be ba mmalwa, metswalle le ba lelapa fela. JWalo ka ha o tseba ha ho bobebe ho ya ka meetlo ya rona ho etsa lenyalo la ba mmalwa o hanele bongata ba lelapa ho tla lenyalong. Motswalle wa hao o o kopile hore o mo fe keletso ya ho pheha setjhu se hlabosang mme se phehelwa batho ba bangata. Ngola **ditaelo** tsa ho pheha setjhu sena, o sa lebala ho qala ka disebediswa.

[20]

KAPA

- 3.3 O ne o sa tswa memelwa moketeng wa semetletsahadi wa dikapeso tsa thuto wa motswalle wa hao. Taba ya pele tsela eo le neng le laetswe ka yona e ne e fosahetse, la qetella le nkile e potolohang. Le potolohile hora kaofela mme koloi ya batla e fellwa ke mafura. Taba ena e ile ya o tshwara hampe hona hoo o sa batleng ha ketsahalo ena e ka ya ipheta ho wa hao mokete. O rerile hore tsa hao dimemo di felehetswe ke mmapa wa toropo ya heno e le ho tataisa ba tlang moketeng. Baeti ba tla theoha sekolong sa Arrive Alive mme ba leba ha Thabo. Ba hlalositse **ditshupiso** tseo.

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 20